

MESZTEGNYŐ NÉPESEDÉSTÖRTÉNETE 18.
SZÁZADI EGYHÁZI FORRÁSOK ALAPJÁN

THE DEMOGRAPHIC HISTORY OF MESZTEGNYŐ BASED ON 18TH
CENTURY CLERICAL SOURCES

Knapp Éva
MTA doktora

ÖSSZEFOGLALÁS

A török hódoltságot követő újratelepedés és népesedéstörténet tekintetében közel sem kielégítő eredményeket hozó vizsgálatok ösztönözték a kutatást a kisebb területekre, uradalmakra, illetve egy-egy forrásra vagy forrástípusra leszűkített mikro vizsgálatok elvégzésére. Ezek a vizsgálatok elsősorban olyan egyházi, hivatalból készült iratokat, Születési, Házassági és Halotti anyakönyveket, valamint canonica visitatiókat, esetleg historia domusokat dolgoznak fel, és vetnek össze részletesen, melyek egy-egy időszak teljes népességére vonatkoznak és lehetőséget biztosítanak összehasonlításokra is. A jelzett kutatásokhoz csatlakozva foglalkozom Mesztegnő 18. századi népességével. A rendelkezésre álló források közül azokat a hivatalból készült 18. századi egyházi iratokat vizsgáltam meg, melyeket több mint ötven éven át folyamatosan és úgy tűnik, nagy pontossággal vezettek, rögzítve az esetenkénti más vallású lakosokra vonatkozó adatokat is.

A 18. századi Mesztegnő lakosságáról rövid összefoglalásként elmondható, hogy egy újonnan benépesülő, fiatal település képét mutatja. Az intenzív migráció mellett jól követhető a betelepülők lassú letelepedése. A fennmaradt források egy része (vizitációk) egy-egy évre vonatkozó állóképet rögzít, amit az egyházi anyakönyvek adataival többé-kevésbé tovább lehetett értelmezni és differenciálni.

ABSTRACT

The studies of resettlement and demographic history after the Ottoman occupation, which have yielded hardly satisfactory results, encouraged research to focus on micro studies of small areas, manors or a single source or type of source. These studies mainly examine and compare in detail official clerical documents, birth, marriage and death certificates, as well as canonical visitations and family histories (*historia domus*), which cover the entire population of a given period and allow for comparison. My study focuses on the 18th century population of Mesztegnő in the context of the above-described research. Of the available sources, I examined those official 18th-century church records, which were kept continuously and apparently with great accuracy for more than fifty years, and which recorded details of occasional residents of other religions as well.

In short, the population of Mesztegyő in the 18th century shows the picture of a newly populated, young settlement. In addition to intensive migration, the slow settling of newcomers can be clearly observed. Some of the surviving sources (the visitations) record a snapshot for a particular year, which could be more or less further interpreted and differentiated with the data from the church registers.

Kulcsszavak: népesedéstörténet, canonica visitatio, házassági anyakönyv, halotti anyakönyv, migráció, immigráció, letelepedett életmód, 18. század, Dél-Dunántúl

Keywords: demographic history, canonical visitations, marriage register, death register, migration, immigration, settled way of life, 18th century, Southern Transdanubia

---

Az elmúlt években Mesztegyő 18. századi történetéről kilenc tudományos tanulmány jelent meg.¹ Ezek a 2013–2019 között napvilágot látott forrásfeltáró dolgozatok elsősorban egyháztörténeti jellegűek, foglalkoznak a falu templomának és mariánus ferences kolostorának történetével, bemutatják a ferencesek itt folytatott életét és tevékenységét, s ezen belül kolduló területük éppúgy rekonstruálható volt, mint a műveltségüket és érdeklődésüket alapvetően meghatározó könyvtárak. A felsorolt dolgozatok elkészítésére ösztönzött egyrészt a kihasználatlan történeti források relatív gazdagsága, másrészt az a körülmény, hogy a településről a „Száz magyar

---

¹ *Knapp Éva*: Egy rejtőzködő középkori templom és kolostor: Mesztegyő, Somogyi Honismeret (2013), 2, 12–41.; *Uő.*: Egy rejtőzködő középkori templom és kolostor: Mesztegyő, Műemlékvédelem (2014), 1, 15–30.; *Uő.*: A mariánus ferencesek könyvtára Mesztegyőn, Somogyi Honismeret 2014, 1–2, 5–29.; *Uő.*: A mesztegyői ferencesek koldulókörzete a 18. században = Lengyel Réka, Csörsz Rumen István, Hegedüs Béla, Kiss Margit, Lénárt Orsolya (szerk.), Amicitia. Tanulmányok Tüskés Gábor 60. születésnapjára / Beiträge zum 60. Geburtstag von Gábor Tüskés, Budapest, Reciti Kiadó, 2015, 102–113.; *Uő.*: Egy ismeretlen mariánus ferences könyvtár a 18. században = Nyerges Judit, Verók Artila, Zvara Edina (szerk.), Monographia. Tanulmányok Monok István 60. születésnapjára, Budapest, Kossuth Kiadó, 2016, 385–404.; *Uő.*: Egy 18. századi mariánus ferences könyvtár: Mesztegyő, 1748–1790, Magyar Egyháztörténeti Vázlatok 27 (2016), 1–2, 19–46.; *Uő.*: A mesztegyői ferencesek kolduló területe II. József-kori feloszlásukig (1788) = Rádics Márta, Vidák Tünde, Huszár Mihály (szerk.), „Tanár Úrnak tisztelettel...” Dr. Gál József emlékére, visszatekintések és tanulmányok, Marcali, Múzeum Alapítvány, 2018, 291–302.; *Uő.*: Ferencesek Mesztegyőn a 18. században. Közösség, életmód, konfliktusok, irodalmi tevékenység, Somogy 46 (2018), 3, 51–63.; *Uő.*: Mariánus ferencesek Mesztegyőn a 18. században = Egyháztörténeti Szemle (2019), 1, 4–42.

falu könyvesháza” című sorozatban megjelent kötet² nem tudományos céllal, hanem ismeretterjesztésre készült áttekintés, az egyes fejezetekhez tartozó összefoglaló hivatkozásanyag jobbára elnagyolt, nehezen vagy alig követhető, konkrétumaiban többnyire pontatlan – a források tekintetében éppúgy, mint a szakirodalom terén.³

Terra incognitának számít – többek között⁴ – a falu török hódoltságot követő újratelepülése, népesedési viszonyai és ennek változása a 18. század végéig. Ismeretes, hogy a demográfiai vizsgálatokhoz többféle forrás áll rendelkezésre, így elsősorban az országos összeírások, a vármegyei lélek- és adóösszeírások (conscriptioes), egyházi anyakönyvek,⁵ egyházlátogatási jegyzőkönyvek, uradalmi összeírások és urbáriumok. Ezek forrásértéke eltérő, a még nem megtelepedett lakosság tekintetében kevésbé használ-

² G. Jáger Márta: *Mesztegyő, Száz magyar falu könyvesháza*, Budapest, Száz magyar falu könyvesháza Kht., [2001].

³ G. Jáger 18. századi népességre vonatkozó adatai vegyesek, demográfiai megközelítésre alkalmatlanok. Így például 1760 körül 47 adózó családot említ („előzetes úrbérrendezés”); „húsz évvel korábban” 42 házban 258 fő paraszti népességről [hivatkozás nélkül – valószínűleg az 1748. évi Visitationes canonicae egyik részére, a Status Animarum Possessionis, ac Administraturae Mesztegyeiensis című iratra gondolt, de abban 42 házban 286 személyt vettek számba, és őket nem parasztként, hanem a nobilis – plebeius – servus állapotjelzőkkel látták el] ír; 1767-ben az „úrbéres népességet” 32 telkes gazdában, 12 házban és 3 házatlan zsellérben határozza meg; az 1771. évi úrbéri tabellára hivatkozva 38 telken 58 jobbágy családot említ; az 1784/85-ös népszámlálás adatait „idézve” a falu 90 házában élő 126 családról, 279 nőről és 311 férfiról, „köztük 13 pap, 14 nemes, 2 polgár, 51 paraszt, 53 zsellér”-ről, valamint 46 fő úrbéres telken élő családtagról, 1 „szabadságolt katonáról”, és 27 fő „egyéb”-ről emlékezik meg; az 1789. évi úrbéres összesítésből a lakosságot 46 jobbágygazdában, 2 házban és 8 házatlan zsellérben, két „faluk alkalmazott”-jában, 8 kézművesben, 2 regálebérlőben, 1 papban, 2 uradalmi tisztviselőben, 3 uradalmi béresben és kanászban, valamint 1 adómentes bábában határozza meg. 1789-ben a falu 80 lakóépületét említi („62 adózó ház, 1 tanítói, 1 papi lak, 3 árendába adott ház, 12 uradalmi ház”), kihagyva az üres házakat. G. Jáger, *Mesztegyő*, [2001], 50–54.

⁴ A további tervek között szerepel a 'Házasság és család Mesztegyőn a 18. században', a 'Halál és temetés Mesztegyőn a 18. században', valamint a 'Mesztegyő társadalomtörténete a 18. században' munkacímű tanulmányok elkészítése.

⁵ Az egyházi anyakönyvek a Kaposvári Püspökség területén még mindig az egyes településeken található meg, mivel a püspökség nem kíván történeti levéltárat létrehozni. Ezzel az egyházmegyei püspöki döntéssel pótolhatatlan értékű források mehetnek veszendőbe, mint az például Mesztegyő tekintetében tapasztalható. A falura vonatkozó 1876 előtti anyakönyvek ugyanis – már ami ezek közül még megmaradt a II. világháború után – vagy elvesztek az elmúlt néhány évben, vagy átnevelődve, apró papírdarabokra estek szét. Amikor mindez a püspökség illetékeseivel írásban közöltem, nem kaptam választ.

ható, mivel nehezen vagy egyáltalán nem tudják érzékelni/érezkeltetni a mozgásban lévő, helyüket kereső népességet.

A kiinduló kérdésre, hogy a török hódoltság idején mekkora volt a népesség pusztulásának és/vagy fogyásának a mértéke, többféle, jobbára feltételezésekből és következtetésekből formált válasz született.⁶ A lakosság helyben maradását befolyásolta a Somogy vármegyét szinte teljes egészében elfoglaló török jelenléte, az állandósult végvári csaták és háborús állapotok. Gyakorlatban azonban nagyon sok függött a helyi hatóságok és a hódolt népesség viszonyától. A magyar jogi vélekedés szerint a hódolt területek is a Magyar Királyság elidegeníthetetlen részei voltak, ezért a török és a magyar adószedők egyaránt követelésekkel álltak elő, a lakosság pedig a túlélés érdekében vagy elköltözött, vagy – akár időlegesen – elmenekült.⁷ A vizsgálatok egyetértenek abban, hogy a népességfogyás jelentős volt, amit azonban a török hódítással egy időben érkező délszláv bevándorlás valamilyen mértékben ellensúlyozott. Az elsősorban bosnyák, sokác, bunyevác és horvát népesség révén a Dél-Dunántúlon vegyes etnikai szerkezet jött létre, ami a 18. században – jelentős mértékben a magyar lakossággal egybeolvadva – is jellemző maradt.

A török hódoltságból szabaduló Somogy vármegyében 1695-ben készült kaposvári kamarai felmérés adatai a települések és a pusztá falvak tekintetében egyaránt elnagyoltnak és pontatlannak értékelhetők, s ezen nem sokat változtatott az 1715. évi, majd 1720. évi országos összeírás sem, melyekben nem a tényleges, hanem az adózó lakosságot vették számba. A megye elsősorban elszegényedett kisnemesekből, jobbágyokból és szellérekből álló valós népességéről kevés megfogható adat áll rendelkezésre. A kutatásban egyetértés alakult ki arról, hogy a megyében az 1720-as évektől nagy a népmozgás, melynek összetevői a hospesek nem szervezett toborzása és érkezése, a horvát, bosnyák, bunyevác, sokác, vend, szlovák és német betelepülés, valamint jobb életfeltételeket remélve a népesség migrációja Zala, Tolna és Baranya megyéből. A földbirtokosokkal kötött megtelepedési szerződések általában 3–6 évre biztosítottak adómentességet, ezt követően a lakosság egy része, főleg szökve, tovább vándorolt. A helyben maradó, letelepített jobbágyok hospesekből neo-colonusokká, colonu-

---

⁶ Vö. pl., *T. Mérey Klára*: Somogy megye pusztulása Szigetvár eleste után, Dunántúli Tudományos Gyűjtemény 70, Series Historica 37, Budapest, 1966.; *Hegyi Klára*: Török berendezkedés Magyarországon, História Könyvtár. Monográfiák 7, Budapest, 1995.; *Szakály Ferenc*: Magyar intézmények a török hódoltságban, Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanulmányok 21, Budapest, 1997.; *Molnár Antal*: A veszprémi egyházmegye a török hódoltság idején = Tóth G. Péter (szerk.), Veszprém a török korban, Veszprém, Laczkó Dezső Múzeum, 1998, 70–90.

⁷ Vö.: *Molnár Antal*: Püspökök, barátok, parasztok, Budapest, METEM, 2003.

sokká (jobbágygazda), föld nélküli zselléreké (servus) vagy házzal nem bíró subinquinusokká (házatlan zsellér) váltak.⁸

Az újratelepedés és népesedéstörténet tekintetében közel sem kielégítő eredményeket hozó vizsgálatok ösztönözték a kutatást a kisebb területekre, uradalmakra, illetve egy-egy forrásra vagy forrástípusra leszűkített mikro vizsgálatok elvégzésére. Forrásvizsgálat készült – többek között – a kéthelyi uradalomról,⁹ a Somogy vármegyébe történő betelepülés részleteiről a megye által 1744-ben kiállított katonák névsora alapján,¹⁰ és a vármegyék közötti transzmigrációról.¹¹ Úgy tűnik fel, hogy az egyes források vizsgálata – elsősorban azok jellege miatt – továbbra is relatív eredményeket hoznak, és kérdéses például, hogy vajon névelemzések alapján valóban azonosíthatók-e a 18. századi migrációs irányok.¹²

A népesedéstörténeti kutatások másik irányzata az egyes településekre vonatkozó forrásokból indul ki. Ezek a vizsgálatok elsősorban olyan egyházi, hivatalból készült iratokat, Születési, Házassági és Halotti anyakönyveket, valamint canonica visitatiókat, esetleg historia domusokat dolgoznak fel, és vetnek össze részletesen, melyek egy-egy időszak népességére vonatkoznak, és lehetőséget biztosítanak összehasonlításokra is.¹³ Továb-

⁸ *Kováts Zoltán*: Somogy megye népessége a XVII–XVIII. század fordulóján, Somogyi Almanach 12, Kaposvár, Somogy Megyei Levéltár, 1969.; *Szita László*: Somogy megyei nemzetiségek településtörténete a XVIII–XIX. században, Somogyi Almanach 52, Kaposvár, Somogy Megyei Levéltár, 1993.; *T. Mérey Klára*: Somogy megye két nehéz évszázada (1695–1896), Kaposvár, 1997, 7–22.

⁹ *T. Mérey Klára*: Jobbágytelepülések a XVIII. század végén (forráselemzés), Dunántúli Tudományos Gyűjtemény 99, Series Historica 56, Budapest, 1970.

¹⁰ *Szijártó M. István*: Adalék Somogy megye 18. századi betelepülésének kérdéséhez = Somogy Megye Múltjából. Levéltári Évkönyv 28 (1997) 85–110.; *Szijártó M. István*: Somogy megye 18. századi betelepülése és az 1740-es évek nemesi felkelései = Szijártó M. István, szerk., Nemesi társadalom és politika, Budapest, Universitas Könyvkiadó, 2006, 57–91.

¹¹ *Gözszy Zoltán*: Dél-Dunántúli vármegyék közötti népmozgás az 1710-es években Somogy vármegye transzmigrációs összeírása alapján = Somogy Megye Múltjából. Levéltári Évkönyv 50–52 (2022) 7–20.

¹² *Vö.*: *Demeter Gábor*: A török kor utáni újratelepülés demográfiai sajátosságainak vizsgálata az 1715/20-as Regnicolaris Conscriptio segítségével Nógrád megyében = Menyhárt Krisztina, szerk., Gazdaság és kultúra. A magyarországi nemzetiségek gazdasági és kulturális tevékenysége a 19. és a 20. században, Budapest, Bolgár Kulturális Fórum, 2014, 83–103.

¹³ *Vö. pl.*: *Andorka Rudolf*: Egy „igazi” magyar falu, Átány népesedésének története a XVIII–XIX. században = Ethnographia 102 (1991), 1–2, 120–146.; *Koltai Gábor*: Óriszentpéter népesedési viszonyai, 1784–1895. A református egyház-község családrekonstrukciója = A Központi Statisztikai Hivatal Népeségkutató Intézetének Történeti Demográfiai Évkönyve 2003, 179–235.; *Pakot Levente*:

biakban ezekhez a kutatásokhoz csatlakozva foglalkozom Mesztegyő 18. századi népességével.

A vizsgálat alapjául szolgáló források bemutatása

A rendelkezésre álló források közül azokat a hivatalból készült 18. századi katolikus egyházi iratokat vizsgáltam meg, melyeket több mint ötven éven át folyamatosan és úgy tűnik fel, nagy pontossággal vezettek, rögzítve az esetenkénti más vallású lakosokra vonatkozó adatokat is. Mesztegyőn a mariánus ferencesek bevezetése (1747) előtt plébánia nem volt, az egyházi szolgálatokat Vörös Gergely (Gregorius Vörös) tevékenysége biztosította, aki a Halotti anyakönyv bejegyzése szerint egy személyben volt „antiquus licenciatu loci” és iskolamester (ludi magister). Vörös hatvan éves korában 1753. augusztus 6-án hunyt el, helyben temették, családja és leszármazottai a vizsgált 18. századi időszakban folyamatosan a faluban éltek.

A mariánus ferencesek 1744-től, a ferences kolostor alapításától praesidensként (előljáró) látták el a plébánosi teendőket, de anyakönyveket 1751-ig nem vezettek.¹⁴ A Házassági anyakönyv tanúsága szerint az első bejegyzést Rajcsics (Reincsic) Sebestény praesidens készítette 1751. október 31-én.¹⁵ Az anyakönyvek közül a 18. századból a latin nyelven vezetett Házassági és Halotti anyakönyv maradt fenn, ezek eredetijének holléte és állapota a helybeli plébániai gondatlanság miatt jelenleg ismeretlen, tartalmukat a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára őrzi az úgynevezett „mormon” mikrofilmek révén; a kutatásban az e mikrofilmekről készült jól olvasható elektronikus változatot használtam.¹⁶ Keresztelési anyakönyv nem áll rendelkezésre, ennek hiányában a népességre vonatkozó többféle összevetés, így a halálzási és házassági adatokkal nem végezhető el.

A Házassági anyakönyv 1751. október 31. és 1806. február 10. között folyamatosan tudósít a mesztegyői esketésekről. A faluhoz tartozó filiák házasságkötési adatai is ebben az anyakönyvben találhatóak meg. A vizsgálat során azokat a bejegyzéseket vettem figyelembe, amikor mindkét, vagy az egyik fél mesztegyői. A házasságkötéseknél feljegyezték a dátumot, a háza-

---

Szentegyházsfalu népessége, 1728–1914 = A Központi Statisztikai Hivatal Népeségkutató Intézetének Történeti Demográfiai Évkönyve 2003, 237–270.

¹⁴ 1744–1751 között praesidens Lehotay Anaklét és Bitter Eduárd. Knapp, Mariánus..., 2019, 41.

¹⁵ A nőtlen ifjú Joannes Georgius Fierer ekkor vette feleségül az özvegy Margareta Kummert, tanúik voltak Matthias Varga és Michael Riemer, az esketés autográf bejegyzője „Fr. Sebastianus p. t. praesidens”, azaz Rajcsics (Reincsic) Sebestény. Vö. még Knapp, Mariánus..., 2019, 37, 41.

¹⁶ Historia domus-t a 18. században valószínűleg nem vezettek Mesztegyőn, emléke sem maradt fenn. Az anyakönyvek mikrofilmjei a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában az A3912 dobozszámon, az X5830 törzsszámon a 986/1 kötetben található, tekerccszámuk 3912. A Házassági anyakönyv terjedelme 75 (= 1–75 kocka), a Halotti anyakönyvé 88 (= 1–88 kocka) oldal.

sulandók nevét és állapotát (iuvenus/ifjú, virgo/szűz; illetve viduus, vidua, azaz özvegy; az idősebb nőtlen vőlegények esetén használták a coelebs/nőtlen megjelölést; legritkábban a senex/idős kifejezéssel lehet találkozni, utóbbi megjelölést az ötven év feletti férfiakra használták), majd 1754-től születési, illetve származási helyüket is. Mindehhez társítva 1771–1772-től vált rendszeressé az életkorok és a társadalmi állapotok (nobilis/nemes, plebeius/közrendű, servus/szolga, zsellér, miles/katona, neo-colonus/új földbérelő, jobbágy) rögzítése. A ritkaság számba menő vegyes házasságoknál¹⁷ előfordul a nem katolikus vallású házastársra vonatkozó felekezeti megnevezés. Az egyes adatsorokat általában két tanú („testis”) és az eskető pap („assistens”) neve zárja. II. József házszám rendeletét (1786) követően ideiglenesen 1786–1790 között feljegyezték az egyik vagy mindkét fél házszámát is.

A Halotti anyakönyv első bejegyzése 1752. március 20-án készült, amikor eltemették a körülbelül 56 évesnek mondott Molnár Jánost. A Mesztegyőre és filiáira vonatkozó halotti bejegyzések 1805 végéig folyamatosnak tekinthetők, jóllehet az 1805. február 14-én meghalt, ekkor plébános egykori mariánus ferences szerzetesre, Rumi Mihályra nincs benne adat.¹⁸ A vizsgálatban itt is azokat az adatokat veszem figyelembe, amikor a meghalt vagy eltemetett személy mesztegyői, illetve mesztegyői vonatkozású. Az adatsorok ebben az anyakönyvben tartalmazzák a halálozás („mortuus”) vagy az eltemetés („sepultus”) dátumát, a halott nevét – gyermekek esetén az apa nevével együtt –, életkorát és lakóhelyét. 1760-tól feljegyezték azt is, hogy kifizették-e a halott után járó temetés árát.¹⁹ Mária Terézia elképzelését²⁰ követve a templom körüli temetkezés megszűnt, a falu akkori határában új temetőt jelöltek ki, melyet máig használ a falu; itt az első temetés 1769. augusztus 3-án volt. 1767-től a templomhajó alatti kriptába is lehetett temetkezni a megszabott ár lefizetésével. Egy rövid időre (1786–1789) ebben az anyakönyvben is megtalálhatók a házszámok, és 1786-ban néhány hónapig (január 18. és november 10. között) feljegyezték azt is, hogy látta-e orvos a beteget, mi volt a halál (feltételezhető) oka és ki végezte egyházi részről a temetést.

¹⁷ Mesztegyő lakossága katolikus volt, 1815 előtt nincs értékelhető mennyiségben feljegyzés lutheranus vagy zsidó személyekről. A Házassági anyakönyvben másvalásúak mindenekelőtt a filiák lakói között találhatók, így például 1772. július 26-án egy kelevízi lutheranus ifjú elvett egy ugyancsak kelevízi katolikus özvegyet.

¹⁸ Úgy tűnik fel, nem Mesztegyőn halt meg, és más település anyakönyvébe jegyezték be halálát és/vagy eltemetését. Vö.: Veszprémi Érseki Levéltár (VÉL) I.3.a.17. Testamentaria(1738–1844); Pácza István, marcali plébános híradása Rumi Mihály, néhai mesztegyői adminisztrátor haláláról 1804. II. 19. III/52 f

¹⁹ Egy temetés ára eleinte 50 dénár volt, amit ha nem tudtak kifizetni, elengedtek a ferencesek, vagy az érintettek munkavégzéssel megváltottak („solvitur labore”: például 1771. november 9-én).

²⁰ Vö., Az 1770. évi egészségügyi alaprendelet.

A Veszprémi Érseki Levéltár (továbbiakban VÉL) őrzi azokat a canonica visitatiókat, melyek Mesztegyőre vonatkoznak. Közülük három alapvető forrás a falu népességtörténetéhez. 1748-ban a *Visitationes canonicae*²¹ tartalmazza a *Status Animarum Possessionis, ac Administraturae Mesztegyeiensis* alcímű részt (193–201. oldal), ahol táblázatos formában házanként számba vették a falu lakosait. Ezen belül feltüntették, hogy kik élnek együtt az ingatlanban (családonként és ugyanott lakó egyéb személyenként). Feljegyezték az egyes emberekhez tartozó életkort, a gyónási gyakorlatot, jelölték a béráltakat, az özvegyeket, az ifjakat és nőtlen férfiakat, a még nem gyónókat, a másvallásúakat, így a kálvinistákat és a lutheránusokat, valamint a katolikus hitre térteket. 1757-ben egy újabb canonica visitatio része a *Conscriptio Animarum Parochiae Mesztegyőiensis* című rész, melyben a korábbihoz hasonlóan táblázat tartalmazza a házanként együtt lakó lakosságot („*Nomina Hospitum, et Familiae*”). A korábbi rubrikákhoz utolsóként az „*apostatae*”-t (vallási hitehagyottak) csatolták, melyben egyetlen adatot sem rögzítettek.²² 1771-ben hasonló elrendezésben tartalmazza a lakosságot a *Conscriptio Animarum Parochiae Mesztegyőiensis in comitatu Simeghiensis in quo loco curam animarum exercent Patres Provinciae Sanctae Mariae Hungariae ordinis Sancti Francisci*.²³ A felsorolt vizitációk a falu egészét, azaz a teljes lakosságot áttekintő adatokat tartalmazzák, forrásértékük jelentős – annak ellenére, hogy az adott időpontokra vonatkozóan állóképet rögzítenek.

A mesztegyői lakosságot érintő további kiegészítő adatok találhatóak még a következő visitatiókban, *Domestica visitatio universarum comitatus Simeghiensis parochiarum* 1743,²⁴ *Visitatio canonica archidiaconatus Simeghiensis* 1778,²⁵ *Ordo visitationis canonicae* [...], 1815,²⁶ és a töredékesen fennmaradt további vizitációs iratokban (*Acta et Fragmenta Visitationis Canonicae*).²⁷

Népességtörténeti kutatáselőzmények

Mesztegyő esetében – éppúgy, mint a Dél-Dunántúl egésze területén – nincsenek értékelhető népességváltozási adatok a hódoltságkori időszakra.²⁸ Az összeírások szerint 1534-ben a faluban öt porta van Bodó Ferenc özvegye tulajdonában. Az 1536. évi adólajstrom szerint a falu földesurai Bodó Ferenc lányai (öt porta) és Horváth János özvegye (négy porta).

²¹ VÉL A8/9, 128, 188–204.

²² Veszprémi Főkáptalani Levéltár (továbbiakban VFL) I.14. tom. 7. 431–444.

²³ VFL I.14. tom. 13. 382–405.

²⁴ VÉL V/38, 83–89.

²⁵ VÉL II/1, 57; VÉL A8/13, 431–435.

²⁶ VÉL A8/20, 113–140; VII/78, 1; XIV/11, 6; IX/7, 1–31.

²⁷ VÉL I.01.07 IX/19, 8–9; VII/3, 15; II/1. 16.

²⁸ Vö. pl.: *Molnár Antal*: A katolikus egyház a hódolt Dunántúlon, Budapest, METEM, 2003.

1542-ben tizennyolc portát vettek számba (ebből nyolc Novák Jánosé, hét Szerecsen Zsófiáé, kettő Fánchy Györgyé, egy Fánchy Jánosé). 1544-ben másfél adózó portája mellett, mely Novák Jánosé, nyolc jobbágy élt, s ezen túl a falu tizenhárom leégett telkét említik. 1545-ben hat, 1549-ben öt és fél, 1552-ben hat portát jegyezték fel. 1555-ben a koppányi bég hódoltatta.²⁹ 1557-ben üres, lakosaitól elhagyott településként tartották számon. Az 1583-as adólajstromban egy adózó portáját említik.³⁰ A 17. század közepétől az itt lakókat egyházi részről az andocsi jezsuita misszió látta el a missziós körutak alkalmából.³¹

A török korszak után 1696-ban tizenegy adózó háztartást, 1702-ben tizenhatot vettek számba. Kováts Zoltán felhasznált forrásai és következtetései szerint Mesztegyőn 1696–1700 között 11, egy másik adat szerint 1695–1714 között szintén 11 háztartás, 1702-ben 16, 1718-ban 17 és 1720-ban 12 háztartás adózott. A falu össznépségének alsó és felső határát a fentiek ismeretében kismonográfiájában Kováts az 1720-as évben 200–250 főre becsülte.³² Mindezek az adatok azonban további történeti demográfiai következtetésekre alkalmatlanok.

Ismeretes az is, hogy a település 1703 táján Zankó (Sankó) Miklós és Boldizsár birtoka, majd a Rákóczi szabadságharc patronálása miatti vagyonekbobzásuk után a gróf Harrach családé lett, akiktől a környező birtokokkal együtt a Hunyadi család (Hunyadi István és Antal) vásárolta meg 1733-ban. Egy másik adat szerint Mesztegyő már 1728-ban Hunyadi birtok volt. A Hunyadiak valójában a 17. századtól voltak jelen Somogy vármegye életében, Hunyadi (I.) Ferenc 1653-ban a megye szolgabírája.³³ G. Jáger Márta népességre vonatkozó vegyes, pontos forráshivatkozásokat nélkülöző, elsősorban urbáriumokra utaló adatait korábban hivatkoztam már, azok népességtörténeti szempontból nem használhatók és nem vethetők össze egymással.³⁴

²⁹ *Maksay Ferenc*: István „koppányi püspök” = Történelmi Szemle 12 (1969), 129–130.

³⁰ Vö. a közölt adatokhoz, Somogy megye községeinek legfontosabb népességi és vagyoni adatai összeírások alapján (1699–1836), összeáll. *T. Mérey Klára*: Kézirat, Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltára.

³¹ *Molnár Antal*: Az andocsi jezsuita misszió (1642–1684) = Levéltári Közlemények 71 (2000), 3–31; vö.: *Tuskés Gábor*: Búcsújárás a barokk kori Magyarországon a mirákulumirodalom tükrében, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1993.

³² *Kováts*: Somogy megye népessége..., 1969, 16, 37, 49.

³³ Nemes levelet 1607-ben kapott Hunyadi (I.) András, akinek felesége a Mesztegyőt és Kéthelyt a 15. századtól királyi adományként bíró Fánchy család leszármazottja, Viszocsányi Borbála volt.

³⁴ 3. jegyzet. Például ilyen az általa elnagyoltan hivatkozott [mert a közlésből nem lehet tudni, kéziratról vagy megjelent munkáról van-e szó, és mikor készült] *T. Mérey Klára*-féle összeállítás, a Somogy megye községeinek legfontosabb népességi és vagyoni adatai összeírások alapján (1699–1836) (*G. Jáger*: Mesztegyő, [2001],

Népesedési adatok 1748, 1757, 1771

A falu 1748. évi egyházi vizitációja részeként fennmaradt népesség összeírás³⁵ a Hunyady család fiscalisa (uradalmi intéző), Jászay László, a falu bírái, az ekkor 60 éves Bogyó Gergely és az 52 éves Bódis János, négy esküdtje, Nyakas Mihály, Tóth István, Bódis János, Gésey János, valamint a 40 éves nőtlen Mátay István, az egyházi kassza³⁶ kezelője jelenlétében zajlott. A számba vétel lebonyolításának részleteire nincs utalás. A vizitáció kérdőpontjaira adott válaszok szerint, melyek a plébániai ügyeket ellátó ferences adminstratortól (lelkészi teendőket ellátó személy)³⁷ származnak, a falu lakóinak többsége rendszeresen elvégzi a húsvéti gyónást, és máskor is gyónnak, s az egyháznak mindenkor megadják a kellő tiszteletet. A lakosságot kivétel nélkül magyarnak és katolikusnak („Hungari, et Catholici”) minősítették, akik vásár- és ünnepnapokon szívesen járnak misére, kötelezettségeiket nem mulasztják el, számottevő vétkeik nincsenek,³⁸ a katolikus hit leple alatt semmiféle eretnekséget nem követnek, nincsenek közöttük külön élő házastársak és tiltott kapcsolatot fenntartó személyek. Az egykorú összesítés szerint a férfiak között a még családot nem alapított ifjak és a nőtlenek együttes száma 53, az özvegy férfiak és nők pedig 14 fő. A népesség 42 házban lakik, létszámuk 286 fő, a két adatot összevetve házanként átlagosan 6,8 személy élt. Az életkori megoszlás a következő.

életkor	létszám
0–2 év	26
3–6 év	40
7–10 év	25
11–15 év	38
16–20 év	28
21–30 év	56
31–40 év	41
41–50 év	21

187.) című munka egy máig kiadatlan kézirat, melyet a Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltára őriz, és egyes adatokat tartalmaz. Az ismeretterjesztő munkákhoz tartozik még: *Reiszig Ede*: Somogy vármegye községei = Csánki Dezső szerk., Somogy Vármegye, Budapest, Országos Monografia Társaság, 1914, 30–179.

³⁵ VÉL A8/9.

³⁶ A kasszában ekkor 4 forint és 25 dénár volt.

³⁷ Nevét nem közlik, de nagy valószínűséggel Bitter Eduard, 32 éves, nyolc éve felszentelt pap volt, aki a hivatalát ekkor negyedik éve töltötte be. VÉL A8/9, 191–193.

³⁸ A gyónók száma 215, a még nem gyónóké 71 fő. VÉL A8/9, 193.

51–55 év	5
56–60 év	3
61–65 év	2
66–70 év	0
71– év	1
	összesen 286

Már ez az első áttekintés felhívja a figyelmet a falu társadalmának fiatalságára, ahol a 15 év alattiak száma 129 (45%), a családalapításra képes 16–50 év közötti felnőttek 146 fő (51%), az 51 éven túli lakosság pedig elenyésző (11 – 4%). A lakosság nemenkénti megoszlása további következtetésekre ad alkalmat.

életkor	férfiak	nők
0–2 év	13	13
3–6 év	19	21
7–10 év	14	11
11–15 év	26	12
16–20 év	14	14
21–30 év	31	25
31–40 év	20	21
41–50 év	13	8
51–55 év	3	2
56–60 év	3	0
61–65 év	1	1
66–70 év	0	0
71– év	1	0

A férfiak és a nők aránya (158 – 128 fő, 55% – 45%) a különbség ellenére kiegyenlítettnek tekinthető, különös tekintettel a felnőttek számára (78 férfi és 68 nő).

Kilenc évvel később, 1757-re az összlakosság 60 fővel bővült, 46 házban 346-an éltek Mesztegyőn. A házankénti lakók aránya 7,5 főre emelkedett. A falu életkori tagozódása a következő.

életkor	létszám
0–2 év	35

3–6 év	39
7–10 év	37
11–15 év	46
16–20 év	24
21–30 év	75
31–40 év	64
41–50 év	16
51–55 év	2
56–60 év	6
61–65 év	1
66–70 év	0
71– év	1
	összesen 346

A fentiek szerint a társadalmi szerkezet lényegesen nem módosult, a 15 év alattiak száma 157 (45%), a családalapításra képes felnőttek 179 fő (51%), az 51 éven túli lakosság pedig továbbra is elenyésző (10 – felfelé kerekítve 4%). A népesség nemenkénti korszerkezete sem változott lényegesen.

életkor	férfiak	nők
0–2 év	17	18
3–6 év	18	21
7–10 év	20	17
11–15 év	20	26
16–20 év	12	12
21–30 év	35	40
31–40 év	35	29
41–50 év	11	5
51–55 év	1	1
56–60 év	3	3
61–65 év	0	1
66–70 év	0	1
71– év	0	0

A férfiak és nők aránya (172 – 174 fő, 49,7% – 50,3%) a korábbinál kiegyenlítettebbnek tűnik fel, különös tekintettel a családképes felnőttek számára (93 férfi és 86 nő).

1771-ben, a harmadik népességet felsoroló évben a faluban 59 házban 388 személy élt, a házankénti átlag 6,5-re csökkent, azaz szinte azonos az 1748. évre számított adattal. Az életkori tagozódás adatai a következők.

életkor	létszám
0–2 év	38
3–6 év	51
7–10 év	43
11–15 év	37
16–20 év	39
21–30 év	77
31–40 év	52
41–50 év	34
51–55 év	5
56–60 év	6
61–65 év	0
66–70 év	4
71– év	2
	összesen 388

Az életkori szerkezet lényegesen ekkor sem mutat változást, a 15 év alattiak száma 169 (44%), a családalapításra képes felnőttek 202 fő (52%), az 51 éven túli lakosság (17 személy) aránya pedig továbbra is alacsony, 4% kissé lefelé kerekítve). A népesség nemenkénti korszerkezetében sem fedezhető fel számottevő változás.

életkor	férfiak	nők
0–2 év	14	24
3–6 év	23	28
7–10 év	19	24
11–15 év	17	20
16–20 év	19	20
21–30 év	41	36
31–40 év	21	31
41–50 év	21	13
51–55 év	3	2

56–60 év	5	1
61–65 év	0	0
66–70 év	3	1
71– év	2	0

A 188 férfi és a 200 nő aránya (48% – 52%) a korábbi évekhez képest (1748, 1757) rámutat a nők számának növekedésére. Különösen érdekes a 41–50 év közötti korosztály létszámának megemelkedése, azaz a várható életkor lassú, de jól érzékelhető kitolódása. A fenti adatsorokkal összevetve az 1784/1785. évi népszámlálás Mesztegyőre vonatkozó össznépességszámát (592 fő),³⁹ kirajzolódik a lakosság egyenletesnek mondható növekedése. Utóbbi ellenőrzésére a források közös olvasata biztosíthatna lehetőséget, a párhuzamos olvasat azonban nem lehetséges, egyrészt mivel nem deríthető ki, milyen rendszer szolgált alapul a vizitációk népesség összeírásaihoz, másrészt az eltelt idő tekintetében nem található egymással párhuzamba állítható házankénti együttlakás.

Az egy-egy házban lakók összessége egyik vizitáció esetében sem nevezhető közös háztartásnak, mivel ugyanabban a házban egymástól független idegen családok és ezen felül egyes személyek is laktak. A feltárt adatok közül további differenciálásra elsőként a házankénti lakosság szám áttekintése alkalmas.

létszám	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1748	1	4	6	7	4	7	2	4	1	3	0	0	0	3	0	0	42 ház
/fő	2	12	24	35	24	49	16	36	10	33	0	0	0	45	0	0	286
1757	1	1	3	3	12	10	2	3	3	5	0	1	1	0	0	1	46 ház
/fő	2	3	12	15	72	70	16	27	30	55	0	13	14	0	0	17	346
1771	2	2	6	11	11	11	4	5	2	2	2	1	0	0	0	0	59 ház
/fő	4	6	24	55	66	77	32	45	20	22	24	13	0	0	0	0	388

Az együtt lakók legmagasabb száma 1748-ban három házban 15-15-15,

³⁹ Kováts: Somogy megye népessége..., 1969, 37.

1757-ben egy házban 17 fő. Ilyen magas szám 1771-ben már nincs, egyetlen ház volt mindössze, melyben 13 személy lakott, ugyanakkor megemelkedett a házankénti 5, 6, illetve 7 fős együttélések száma (11-11-11). Ezek az adatok természetesen nem a családok nagyságát reprezentálják, mivel az egy házban együtt lakó személyek gyakran nem tartoztak egy családhoz.

A házankénti családok számát érdemes külön áttekinteni, mivel a közvetlen családokon és családtagokon kívül a házak többségében más, rokonság tekintetében nem összetartozó személyek is éltek, így mindenekelőtt inquilinusoknak (bérlő, házas zsellér), famulusoknak (szolga), sodalisoknak (társ), tyrók (kezdő, jelölt), servusoknak, ancilláknak (szolgáló), orphanáknak (árva), viduusoknak, viduáknak, és adoptált árváknak nevezett személyek, akiket ebben a tanulmányban külön nem vizsgálók.⁴⁰

ház/ család	1 család	1 család, és nem házas, mások	2 család	3 család	4 család
1748 (42 ház)	18 ház (43%)	8 ház	11 ház (26%)	3 ház	2 ház
1757 (46 ház)	11 ház (24%)	5 ház	23 ház (50%)	6 ház	1 ház
1771 (59 ház)	18 ház (30,5%)	18 ház	20 ház (34%)	1 ház	2 ház

A táblázat szerint a faluban 1748-ban és 1771-ben a leggyakoribb forma az egy ház – egy család és/vagy nem házas más személyekkel közös együttlakás. 1757-ben a legtöbb család egy második családdal élt egy-egy házban (50%). A feldolgozott forrásokban a házanként felsorolt több család közül az elsőként feltüntetett volt az ingatlan, a többi család vagy rokoni kapcsolat évén, vagy bérlőként⁴¹ – a nem családi kapcsolatban ott lakókhöz hasonlóan – élt a házban. Ez az együttlakási forma egyrészt megkönnyítette az adózást,⁴² másrészt segítette a még mozgásban lévő személyek és/vagy családok letelepedését, a faluban maradását.⁴³

A vizitációkban a családtagok felsorolásának rendje kötött volt: a teljes néven megörökített családfőt a feleség (esetenként csak keresztnévvel

⁴⁰ Továbbá nem vizsgálat tárgya az adoptált gyermek gyermektelen vagy saját gyermekes családban, a cselekvésben korlátozott személyek (pl. surdus/süket, mutus/néma), a koldus/mendicus – mendica, árva gyermek rokon családnál, özvegy, aki a korábbi családjához költözik vissza, ikrék.

⁴¹ Bérlőként egy-egy család házában lakó további család a „ház végében” még az 1970-es években is volt a faluban, ők voltak a legszegényebbek, így például egy özvegyasszony, aki egyedül nevelte három fiát.

⁴² Az adót nem személyenként, hanem házanként vetették ki.

⁴³ A házatlan lakók így akár évekig is készülhettek a letelepedésre, és/vagy házépítésre.

említve), majd a gyerekek követték,⁴⁴ ha voltak, utánuk jegyezték fel a közvetlen rokonok (apa, anya, anyós, após, testvér/ek) nevét. A családokon belüli hierarchia (férj, feleség, gyermekek, illetve csonka családokban az özvegygé vált feleség, mint családfő) következetesen érvényesült. A gyerekek sorrendjét 1748-ban és 1757-ben úgy írták fel, hogy életkor szerint a fiúkat követték – ugyancsak életkor szerint rendezve – a lányok. A több generációs együttélések esetében, ha valamelyik gyermek már házas volt, és a szülői családdal élt együtt, annak házastársát, és/vagy gyermekét/gyermekkeit is itt jegyezték fel. 1771-ben ez a forma megváltozott, egy-egy család gyermekeit már nem nemenként és azon belül életkor szerint sorolták fel, hanem életkoronként következtek egymás után.

A családszerkezet sajátosságaihoz tartozik az özvegygé válás gyakorisága és a várható alacsony életkor miatt a második vagy többedik házasságban élés, a házastársak közötti jelentős korkülönbség (ez nem ritkán 20, 30 év is lehet), a fiatalok korai családalapítása (lányoknál 14–16 évtől, fiúknál 17 évtől). Nem tekinthető ritkának a gyakran teljesen árván maradt, családalapítás előtt lévő testvérek együttélése, ilyenkor a családfő szerepét a legidősebb fiú tölti be. Példák igazolják a saját család nélküli testvérek tartós közösségét is. Az egy házban lakók kötött hierarchiájának további összetevője, hogy a háztulajdonos egykori családjának felnőtt tagja válhat – valószínűleg megegyezés szerint, például önálló családalapítást követően – inquilinussá, ugyanakkor inquilinus lehet egy idegen is a családjával együtt. A sodalis, famulus, tyro megjelölés a mesteremberek (például kovács, molnár) családjával élő társ- és kisegítő személyekre vonatkozik, köztük is érvényesül a hierarchia, a famulusból lehet valaki sodalissá, a tyro pedig idővel számíthat a famulusi előre lépésre.⁴⁵

A falu életéről további részleteket árul el a családonkénti gyermekszám, melynek megvizsgálását az adott években szintén lehetővé tették a források. A táblázatban kizárólag a családonkénti élő gyermekszám látható, nem vettem figyelembe a nőtlen, férjezetlen, illetve az egyedülálló személyekre vonatkozó adatokat.

család/élő gyermekek száma	0 gyermek	1 gyermek	2 gyermek	3 gyermek	4 gyermek	5 gyermek	6 gyermek	7 gyermek
1748	6 család	20 család	12 család	10 család	12 család	3 család	0	0

⁴⁴ Második vagy többedik házasság esetén először a közös gyermekek, majd a férj korábbi házasságából/házasságaiból született, még családot nem alapított gyermekei, utána a feleség hasonló gyermekei kerültek rögzítésre.

⁴⁵ Minderről részletesen a falu 18. századi társadalomképének részletezésében lesz szó.

1757	11 csa- lád	26 család	19 család	12 család	9 csa- lád	3 csa- lád	1 csa- lád	1 csa- lád
1771	18 csa- lád	24 család	12 család	15 család	8 csa- lád	8 csa- lád	1 csa- lád	2 csa- lád

Ugyanezen években a gyermekek relatív nagy száma összevethető a teljes lakosság előbbieken közölt életkori tagozódásával, ami indirekt módon felhívja a figyelmet a kisgyermekkorai halandóság magas arányára. A gyermektelen családok száma többek között jelzi a 18. századra jellemző korai, 15–16 éves kori családalapítást,⁴⁶ illetve a megszületett gyermekek életben maradásának alacsony esélyét.⁴⁷

Névanyag, migráció, immigráció, megtelepedett lakosság

Az 1715 évi országos összeírás⁴⁸ és a három vizitáció status animarum része jelentős mennyiségű névanyagot hagyott az utókorra. A névanyag önmagában is értékelhető, mivel a családnevek rögzülése még nem történt meg, a nevek utalnak például a származási helyekre, a foglalkozásokra, az esetenkénti eredetre más népekből, azaz forrásai a falu 18. századi újratelepülésének. Ugyanakkor a nevek relatív teljességére hívja fel a figyelmet az a körülmény, hogy a forrásokban nem adják meg rendszeresen a nők születéskori családnevét, továbbá vannak, akiknek nincs családnevük, keresztnevük mellé például a „szarándok”, „árva” kifejezést írták, és szinte folyamatosan érzékelhetők az elírások, a hallás után rögzített névformák módosulásai.

Az 1715-ből származó néhány családnévből a két „Tott”, és a Török betelepült más nemzetiségre utal, a tót (azaz talán szlovák)⁴⁹ a lakosság nem szervezett, korai észak-magyarországi Hunyadi birtokokról történő érkezésére, illetve a hódoltságban asszimilálódott török lakosság egy részének helyben maradására. A két Bogyó, a két Nyakas, a Bodis, és a Bálint

⁴⁶ A házasság és a családalapítás 18. századi mesztegnyői jellemzőinek módszeres vizsgálata egy további tervezett tanulmányban fog megvalósulni.

⁴⁷ A halotti anyakönyv teljes elemzése szintén egy további tervezett tanulmányban fog megvalósulni

⁴⁸ https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/adatbazis/az-1715_-evi-orszagosszeiras/adatlap/6957?search=Mesztegny%C5%91&term=eyJxIjoiT-WVzenRlZ255XHUwMTUxIiwZnEiOnsiZGJfaWQiOnsiYzgxZT-cyOGQ5ZDRjMmY2MzZmMDY3Zjg5Y2MxNDg2MmMiOiIyIn19-LCjzb3J0Ijoic2NvcmluLCJhcSI6IiIsImFvVHlwZSI6Ij9&curr=1 (letöltés: 2024. 07. 30.)

⁴⁹ A somogyi „tót”-ok nemcsak szlovákok, hanem Dráva menti szlávok Szlavóniából. Vö.: *Kitanics Máté: A Magyarországra irányuló horvát migráció a 16-18. században*, PhD disszertáció, Pécs, 2014, <https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/15044>

családnév megtelepedett magyar lakosságot sejtet, a „Sohonnai” pedig a migráció tényére hívja fel a figyelmet. E legkorábbról származó névanyag tekintélyes részének (Bodis-Boldis, Bogyó, Gései-Geseij-Gecseh-Gesei-Geszei, Nyakas, Thót-Toth-Tót-Tott, Török) folyamatos a 18. századi jelenléte, ismétlődésük a vizitációkban a megtelepedett lakosság korai adófizető (valószínűleg tehetősebb) magját sejteti.⁵⁰

A más településekről érkezett lakosságra utalnak 1748-ban például a Bácsai, Berényi, Cseh, Dernyei, Ihárosi, Kanisai, Rumi, Segesdi, Szilágyi, 1757-ben a Balaton, Borsodi, Busáki, Csombárdi, Dobronyi, Kecskeméti, Landi, Somogyi, Sopronyi, Szentesi, Szombathelyi, Závodi, Zsitvai, 1771-ben pedig a Babócsai, Füredi, Simonyi nevek, melyek egyaránt utalnak közeli és távoli földrajzi helyekre. A helynevek természetesen egy valamikori eredet emlékét őrzik, önmagukban nem eldönthető, hogy az ilyen családnevet viselők konkrétan honnan telepedtek meg Mesztegyőn. A foglalkozásokra utaló családnevek száma is jelentős. Ezek az állattenyésztésre éppúgy utalnak, mint a földművelésre (például, 1748-ban Cikós-Csikós, Csordás, Kapács, Kaszás, 1757-ben Gulyás, Juhász, Kanász, Kecskés, Tyukász-Tikos, Cséplő, 1771-ben Madarász, Répás), vagy a különféle mesterségekre (például, 1748-ban Mészáros, Kovács, 1757-ben Csizmazia, Fazokas-Fazekas, Lakatos, Pintér, Rosta, Sütő, Szekeres, 1771-ben Barbély, Bognár). A más népekből érkezett hospes nevek sem ritkák (például 1748-ban Cseh-Cse-Cseszko), Gros [Nagy? vö. Nagy], Horvát, 1757-ben Lengyel, Némethi-Németh, 1771-ben Francsics, Giber, Godfrid, Gyarabek [Jarabek?], Hebermajer, Koleszár, Olasz). A fenti példák az adott évben újonnan adatolt nevekből származnak, mely szerint a migráció sokak számára folyamatos életmód lehetett.

A családnevek három időpontbeli párhuzamos vizsgálata (1. Függelék) és egymással történő összevetése lehetőséget kínál a már megtelepedett és a még mozgásban lévő lakosság szétválasztására, valamint a migráció mértékének az érzékeltetésére. Egyúttal tanúsítja az össznépeességről kapott állóképszerű adatsorok „megmozdításának” lehetőségét. A megtelepedett lakosságra a nevek ismétlődéséből lehet következtetni, így 1757-ben, az 1748-ban adatolt nevek közül 27 ismétlődik, 1771-ben pedig 22 ismétlődés az 1748-ban is rögzített nevekből regisztrálható, további 22 az 1757-es nevekből ered. A nem ismétlődő nevű családok vagy tovább migráltak, vagy kihaltak, esetleg nőágon maradtak a faluban. A családnevek írásmódja néhány kivételtől (például Gros, Witalis, Werner) eltekintve magyaros, ami gyors asszimilációt, illetve már asszimilált személyekként történő faluba érkezést sejtetnek. Utóbbi tényt erősíti az 1748. évi vizitációban található megjegyzés, hogy a falu lakói mind magyarok és katolikusok.

⁵⁰ A teljes névanyagot az 1. függelék tartalmazza.

A nevek tanúsága szerint a népesség legnagyobb arányú mozgása 1748 és 1757 között zajlott, a korábbi ötven családnév helyett 1757-ben kilencvennel több, száztizenhét adatolható, azaz tíz év alatt a növekedés 234%-os. A névanyag szerint ekkor érkezett a legtöbb mesterember (Csizmazia, Fazokas-Fazekas, Gerencsér, Lakatos, Pintér, Rosta, Sütő, Szekeres), akiknek egy része megtelepedett, és 1771-ben is itt élt. Az intenzív népmozgás egyik oka a Hunyady család révén folyamatosan zajló egyházi építkezés vonzereje, és minden valószínűség szerint ez irányba hatott az uradalmi gazdálkodás megszervezése⁵¹ is. Nem tekinthető véletlennek, hogy az egyházi népesség összeírás címe (Nomina Hospitum, et Familiae) 1757-ben a hospesek megemlékezésével külön felhívja a figyelmet a falu lakosságának átalakulására. A következő tizennégy év után 1771-ben a számba vehető hatvan új név a korábbiakhoz képest lassú elmozdulást jelent a megtelepedett életmód felé.

A migráció és a megtelepedett lakosság közötti kapcsolat dinamikájának további érzékeltetéséhez az 1748. évi vizitáció Status animarum részének családnévanyaga táblázatos formában került összevetésre a Házassági és a Halotti anyakönyv 1751/1752–1757 közötti időszakának névanyagával (2. Függelék). A Házassági anyakönyv 1751–1757 közötti részében összesen 56 családnév található, ezek közül mindössze 13 (26%) ismétlődik az 1748. évi vizitáció 50 családnevéből, az új családnevek száma magas, összesen 43. A Halotti anyakönyv 1752–1757 közötti névanyaga hasonló sajátosságot mutat, az összesen 49 névből 1748-hoz képest 16 (32%) ismétlődik, az új nevek száma itt 33. A két anyakönyv – leszámítva az ismétlődéseket – együttesen 68 új nevet tartalmaz 1748-hoz képest. Azaz a népmozgás 1748-tól (amikor 50 név vehető számba) 1757-ig (68 és 50 aránya) 136%-os.

Mindebből talán nem elhamarkodott levonni azt a következtetést, hogy az ismétlődő nevek (22 családnév) a megtelepedett lakossághoz,⁵² az újak a migráció révén érkezett családokhoz tartoznak. A későbbi, 1758–1771 közötti időszakra vonatkozóan elvégzett párhuzamos vizsgálatból összességében hasonló eredmény rajzolódott ki, ennek tételes anyaga ezért itt nem kerül közlésre.

Végül elmondható, hogy 1748–1771 között a faluban nagyon jelentős volt a népmozgás, az ide érkező újabb családok, illetve személyek száma legalább háromszor múlta felül a már biztosan megtelepedettét. Ezt a

---

⁵¹ Példaként a Svanczer (Svaiczer) családnévre utalok, mely egy, a falu közelében lévő nagyobb uradalmi állattenyésztő telep meglétét jelzi. Egy Halotti anyakönyvi adat szerint a 74 évesen 1782. IX. 2-án meghalt és Mesztegnőn eltemetett Kiss János „ex Bukógát oriundus in Svajcertas”.

⁵² Ezek a családnevek a következők: Bácsi, Bodis, Bogyó, Csikós, Csordás, Gései (Gesej, Gecseh, Gesei), Horvát, Jó, Kaszás, Koska, Kovács, Major, Molnár, Nyakas, Rumi, Szabó, Szunyog, Takács, Tóth, Török, Varga, Vörös.

következtetést akkor lehetne tovább árnyalni, ha rendelkezésre állna a 18. századi Keresztelési anyakönyv is.

A megtelepedettnek tekinthető családok névanyagát tovább elemezve megállapítható, hogy egy időben több ugyanolyan nevű, egymástól független életvitelt folytató rokon család élt a faluban. A falun belüli nagycsaládi rokonságot – eltekintve a Tóth, Nagy, Kis, és hasonló, ebből a szempontból nehezen értékelhető nevű családoktól, melyek esetében az esetleges rokonsági kapcsolat jellege nem vagy aligha ellenőrizhető – 1748-ban öt Nyakas, négy Bogyó, három Bodis család reprezentálta, és ez 1757-ben (hat Nyakas, négy Boda, három Bogyó, két Bodis család), majd 1771-ben is csak kevésbé módosult (öt Bogyó, öt Nyakas, két-két-két Boda, Hári, Rumi család). Közülük 1771-ben kitűnik a kiterjedt Bogyó–Hári, és Bogyó–Nyakas rokonság.

Családszerkezet – migráció

Áttérve a Házassági anyakönyv adatainak önálló népességtörténeti vizsgálatára, kiindulási alapadatul szolgál, hogy 1751. október 31. és 1806. február 10. között összesen ötszáz házasságot kötöttek Mesztegyőn. Ezekből 93 olyan házasság, melynél egyik fél sem volt falubeli,⁵³ a további 407 esküvő esetében vagy mindkét házасuló fél, vagy az egyik mesztegyői. Az utóbbi házasságkötések száma tízévenkénti, majd ötéves bontásban a következő.

év	esküvők száma
1751–1760	46
1761–1770	60
1771–1780	93
1781–1790	82
1791–1800	85
1801–1806	41

Az 1751–1780 közötti dinamikusan növekvő szám nyilvánvalóvá teszi, hogy ez az időszak tekinthető a falu benépesülésének. Az 1771–1780 közötti kimagasló számot (93 esküvő) 1781–1806 között némi visszaesés követte, ami egyben jelzi az intenzíven emelkedő, migráló személyekkel teli időszak végét. Később a házasságkötések száma szinte azonos, tízévenként 80 körül mozog,⁵⁴ ami rámutat a megtelepedett lakosság továbbiakban már nem vagy alig változó arányára.

A bejegyzések lehetővé teszi a házасulók földrajzi vonatkozásainak, azaz a migráció ilyen jellegű körének áttekintését. A 407 mesztegyői vonatkozású esküvőből több mint a fele, 217 (53%) helybeliek között

⁵³ Ezek a filiaikat érintő házasságkötések.

⁵⁴ Ez a szám arányos az 1801–1806 közötti öt év 41 esküvőjével.

jött létre. 169 esküvő alkalmával a férfiak nem voltak mesztegyőiek, azaz innen vagy ide nősültek. Ez az arány nagyon magas, 42%, szemben azokkal a házasságkötésekkel, amikor a helybeli férfiak nem mesztegyői házastársat választottak (21 esküvő, 5%). Eszerint a falu nem tekinthető endogám közösségnek, nyitott volt más településekről érkezett személyek befogadására.

A 21 nő személye,⁵⁵ akik más helyről származva mesztegyői férfival kötöttek házasságot, 1760–1806 között adatolható. Közülük a szomszédos településekről származott 13 (Kelevizről 11, Gadányból 1, Bukógátról 1), a falu körülbelül 10 kilométeres körzetéből további 7 (Dávod 2, Berki 1, Sámson 1, Marcali 2, Gomba 1), és mindössze 1 érkezett kissé távolabbról, Kőröshegyről. Ennek tükrében a Mesztegyő felé irányuló női migráció egyrészt elenyésző számú volt, másrészt csaknem teljesen a közeli településekre korlátozódott.

A mesztegyői nővel házasodó, nem mesztegyői férfiak nemcsak számarányukban jelentősek, hanem földrajzi vonatkozásban is összetett képet mutatnak. Az első ilyen házasság 1753-ban jött létre, és 1805-ig – két év, 1754 és 1757 kivételével – nincsen olyan év, amikor nem volt ilyen esküvő. A házassági „migrációs” kapcsolatokban a szomszédos települések (Bukógát 2, Bükkös 2, Gadány 17, Feketeberek/Libickozma 2, Kak 3, Kelevíz 14, Szenyér 8; összesen 7 település, 48 házasság) mellett gyakoriak a választott útvonaltól függően körülbelül 10 kilométeres távolságban elhelyezkedő falvak (Berki 1, Boronka 1, Böhönye 4, Dávod 2, Kisgomba/Nagygomba 2, Marcali 18, Öregbize 1, Simongát 1, Tapsony 11; összesen 9 település, 41 házasság). Sokszínű, kiterjedt és jelentős a távolabbi, Somogy vármegyén belül létrejött házassági kapcsolatrendszer ([Nagy]Atád 1, Buzsák 2, Csömend 1, Drávafoke 1, [Somogy]Fajsz 2, Fejéregyház 2, Felsősegesd 2, [Somogyvár]Hidas 1, Jánosháza 1, Kaposvár 2, Kéthely 4, [Mező]Komárom 1, [Pusztá]Kovácsi 4, [Kutas]Kozma 1, Kutas 1, [Kis]Lak 2, Nagybjom/Bajom 9, Nikla 4, Osztopán 1, Pamuk 2, [Somogy]Sámson 1, [Somogy]Sárd 2, Sári 2, [Somogy]Simonyi 1, Somogyjád 1, Somogyvár 1, [Somogy]Szentpál/Tótszentpál 3, Szakácsi 6, Sziget 1, Szöcsény 1, Táska 1, Újfalu 1, [Somogy]Vámos 1, Varásló 1, [Somogy]Vid 1; összesen 35 település, 68 házasság). A házasságok ritkán léptek át megyehatárokat (Sármellék/Zala megye 1, Sümeg/Veszprém megye 1, Nyitra megye 1), a más országokból érkezettek („ex Borussia” [Poroszország] 1, „ex Croatia” [Horvátország] 2) száma szintén elenyésző.⁵⁶

Az adatok tanúsága szerint a házasságkötések tekintetében Mesztegyő lakossága „nyitott” volt a máshonnan érkezők iránt. Ugyanakkor a házasságkötési kör csak kivételes esetekben lépte át a megyehatárt, e tekintetben a falu – elsősorban a férfi – lakosságának migrációja Somogy vármegye területén belül zajlott.

⁵⁵ Közülük heten özvegyként kötöttek házasságot.

⁵⁶ Hat adat nem értékelhető.

A direkt migráció további adatainak tanulsága

A vizitációk tanúsága szerint a 18. századi népesség egyenletesnek mondható növekedését⁵⁷ elsősorban a lakosság tájegységen belüli intenzív migrációja befolyásolta és alakította, melyet tovább formált a bevándorló (immigráló) és a már megtelepedett lakosság valószínűleg sokszínű kapcsolata. A folyamatok pontosítására törekedve külön elemzésre kerültek a Házassági és Halotti anyakönyvek 1751/3–1771 és 1772–1806/5 közötti azon értékelhető adatai, melyek a direkt migrációt látszanak reprezentálni. A két időszakra vonatkozó közös táblázatos áttekintés úgy tűnik fel, választ kínálhat a honnan érkezettek kérdésre.

Ugyanakkor a Házassági és a Halotti anyakönyv direkt migrációt rögzítő adatai (3. Függelék) ellentmondásosak, a forrásértékük eltérőnek bizonyult. Az adatok szóródása a táblázat szerint jelentős, és feltételezhető torzulásuk miatt nehezen összemérhetők. Míg a házassági adatok mértékadóknak tűnnek fel, a halálozások megtevesztőek. Egyrészt azért, mert egykorúan szinte minden település saját, helyi temetőt használt, s e temetéseket lehetséges, hogy nem a vonatkozó mesztegnyői anyakönyvben rögzítették, ha egyáltalán bejegyezték valahol. Másrészt nyilvánvaló, hogy a Mesztegnyőn kötött házasságok automatikusan nem jelentették minden esetben a felek sírig tartó helybeli megtelepedését, különös tekintettel az özvegygé válás gyakoriságára és a költözésekre. A táblázat egy kiegyenlítettebb formáját kizárólag a hiányzó Keresztelési anyakönyv segíthetné elő.

Az azonban itt is megerősítést nyert, hogy intenzív kapcsolat és népségsere a közeli településekkel (például Dávod, Kelevíz, Gadány, Marcali, Nagybajom), illetve az erdei pusztákkal (például Bükkös, Kak) jött létre. Néhány esetben lemérhető az 1772 után kialakuló új, szintén közelinek mondható földrajzi kapcsolatok iránya (például Szakácsi, Fajszt). A távoli Nyitra vármegyével, illetve a Cseh- és Morvaországgal, Luxemburggal kimutatható összeköttetés a Hunyady család birtokszervező tevékenységével, az onnan érkező szakemberek „importjával” áll összefüggésben. A további külföldről érkezettek száma szinte elenyésző (Horvátország, Karintia). Az új betelepülők, valamint a „vagus”-ok és „advenae”-nek mondtak valószínűleg okkal titkolták korábbi lakóhelyüket, nevüket sem árulták el félve a korábbi lakhelyre történő visszatoloncoltatástól.

Összegzés

A 18. századi Mesztegnyő lakosságáról röviden elmondható, hogy egy újonnan benépesülő, fiatal település képét mutatja. Az intenzív migráció mellett, a betelepülők egészségét generációkon keresztül megviselte a korabeli lápos-mocsaras, erdei környezet és az életben maradáshoz veszélyeztető járványos betegségek, így a várható életkor tartósan alacsony volt. Részen ezzel magyarázható a megtelepedett lakosság kialakulásának hosszan

⁵⁷ Különös tekintettel a halálozások magas számára, melyet egy külön tanulmány tárgyal.

elnyúló folyamata, amit alapvetően befolyásolt a tovább költözők feltételezhetően jelentős aránya is.

A fennmaradt források egy része (vizitációk) egy-egy évre vonatkozó állóképet rögzít, amit az egyházi anyakönyvek adataival többé-kevésbé tovább lehetett értelmezni és differenciálni. A Keresztelési anyakönyv hiányában több adatsor némileg esetleges, jóllehet az alacsony átlagéletkor és a nagyarányú gyermekhalandóság megkérdőjelezhetetlen. Az itt lakók tisztában lehetnek a negatív hatású népességtörténeti vonatkozásokkal és a lakosság behatárolt életminőségével, többek között például erre látszanak utalni a korai, illetve a gyakori második és többedik házasságok.

Befejezésül elmondható az is, hogy a hiányos forrásadottságok ellenére néhány esetben – ugyan némileg behatárolt módon – lehetőség nyílik a megtelepedett lakosságot érintő családrekonstrukcióra is. Utóbbi bemutatására példaként a Kövesdi családra vonatkozó adatok összegzését választottam.

A Kövesdieket sem 1748-ban, sem 1757-ben nem vették számba a vizitációk „Status animarum” részében. Ismeretlen helyről történt Mesztegyőre érkezésük és megtelepülésük valószínűleg 1758-ban történt, mivel a 23 éves Kövesdi Mihályt az 1759. II. 26-án Hári Katalinnal kötött házasságakor már mesztegyőiéként jegyezték be a Házassági anyakönyvbe, a család földműveléssel foglalkozott. Kövesdi Mihály minden valószínűség szerint nem egyedül érkezett Mesztegyőre, amint erre a Házassági anyakönyv egy további bejegyzése, Kövesdi Ferenc 1768. évi házasságkötése utal. Az 1771. évi vizitáció lakosság összeírásából feltételezhető, hogy Kövesdi Mihály és Kövesdi Ferenc testvérek, legalábbis közeli rokonok voltak, ekkor egy házban laktak.

Az 1759 és 1806 között kötött Kövesdi-házasságokhoz a Halotti anyakönyvből további adatok társíthatók, melyek egy része kiegészíthető az 1771. évi vizitációból.

Kövesdi Mihály 1771-ben háztulajdonos volt, életkorát 35 évesnek rögzítették. Feleségével, Hári Katalinnal, aki ekkor 29 éves (tehát 17 évesen ment férjhez) több gyermekük volt, Anna 10 éves, Erzsébet 9, István 6, Judit 4 és Ilona 1 éves. Egy évvel később következő gyermeküket, a két hónapos Ferencet 1772. IV. 23-án temették el. Kövesdi Mihály a felsorolt adatok tükrében 1736-ban született, és 46 évesen, 1782. VII. 29-én halt meg.⁵⁸

1768. V. 22-én a 25 éves Kövesdi Ferenc, aki ekkor a mesztegyői kerékgyártó mester társa („sodalis rotarius”) az ugyancsak helybeli Bogyó Ferenc lányát, Katalint vette feleségül. 1771-ben inquilinusként (bérlő) élt Kövesdi Mihály házában, élő gyermekük ekkor nem volt. A házasságukból született gyermekek közül a három hetes Katalint 1769. IV. 21-én, a három éves Istvánt 1779. I. 17-én, az egy éves Katalint 1782. IX. 8-án, Györgyöt

⁵⁸ Az anyakönyvekbe bejegyzett életadatokat arra figyelmeztetnek, hogy ezeket nem pontosan, hanem körülbelüli formában adták meg.

1784. IV. 30-án, a két hónapos Ferencet pedig 1788. XII. 15-én temették el. A feltételezhetően 1743-ban született Kövesdi Ferenc 60 évesnek mondott korában hunyt el, 1804. XI. 26-án temették, és „uxoratus”-ként jegyezték be a halotti anyakönyvbe, azaz feleségét özvegyen hagyta.

1779. I. 24-én a 17 évesnek mondott mesztegnyői Kövesdi Anna – aki Kövesdi Mihály és Hári Katalin lánya, s az 1771-es vizitáció adatát figyelembe véve 1761-ben született – feleségül ment a mesztegnyői 22 éves Kiss Jánoshoz. Később megözvegyült, és mint özvegy Kövesdi Anna 42 évesnek mondott korában, valószínűleg Kiss János özvegyeként 1802. XI. 22-én ismét férjhez ment a 27 éves mesztegnyői Máté Sándorhoz. Egyik házasságából született gyermekeire sincs adat.

1783. I. 12-én a 17 évesnek bejegyzett Kövesdi Erzsébet – aki szintén Kövesdi Mihály és Hári Katalin lánya lehetett, s az 1771-es vizitáció adatát figyelembe véve 1762-ben született, azaz valójában 21 éves – feleségül ment a Horvátországból származó 22 éves Margalits Jánoshoz. Gyermekeikre nem találtam adatot, lehetséges, hogy a továbbiakban nem Mesztegnyőn éltek. Ez a Kövesdi Erzsébet azonos lehet a dávodi özvegy Kövesdi Erzsébettel, ekkor valószínűleg Margalits János özvegyével, aki 1805. II. 16-án feleségül ment a mesztegnyői szintén özvegy Szarka Jánoshoz. E házasságnál életkorukat nem adatolták. Gyermekeikre nem találtam adatot.

1788. II. 3-án a 20 éves Kövesdi Katalint (szülei nevét nem ismerjük, lehetett Kövesdi Mihály lánya, mivel azonban 1771-ben nem említik, valószínűleg 1771 után született, és így a férjhezmenetelkor nem 20 éves volt; ugyanakkor nem lehetett Kövesdi Ferenc lánya, akinek második Katalin nevű lányát 1782-ben temették) feleségül vette a 40 éves marcali Szántó András, az adatok szerint ez a férj első házassága volt. Gyermekeikre nem találtam adatot, lehetséges, hogy nem Mesztegnyőn éltek.

1790. II. 8-án a 18 éves mesztegnyői Kövesdi Ilonát (szülei nevét nem ismerjük, elképzelhető, hogy Kövesdi Ferenc lánya) feleségül vette a 28 éves simongáti Hollósi József zsellér. Gyermekeikre nem találtam adatot, lehetséges, hogy nem Mesztegnyőn éltek.

1793. II. 3-án a 20 éves mesztegnyői Kövesdi Ilonát – aki szintén Kövesdi Mihály és Hári Katalin lánya lehetett, s az 1771-es vizitáció adatát figyelembe véve 1770-ben született, azaz valóban 20 éves a férjhezmenetelkor – feleségül vette a 24 éves mesztegnyői Szaller János, az egyik tanú a mesztegnyői Kiss János volt (aki a testvére, Kövesdi Anna révén a sógora). Kövesdi Ilona Szaller János feleségeként halt meg 1804. XII. 17-én, életkorát a 35 évként jegyezték be. Gyermekeikre nem találtam adatot.

1796. IV. 17-én 22 éves közrendű Kövesdi Juditot – aki szintén Kövesdi Mihály és Hári Katalin lánya lehetett, s az 1771-es vizitáció adatát figyelembe véve 1767-ben született, és valójában 29 éves volt, amikor férjhez ment – feleségül vette az ugyancsak közrendű 45 éves szakácsi özvegy Kántor László. Gyermekeikre nem találtam adatot.

1799. I. 27-én a 22 éves mesztegyői Kövesdi Antal – aki egyaránt lehetett Kövesdi Mihály vagy Kövesdi Ferenc fia – feleségül vette a 18 éves mesztegyői Molnár Erzsébet zsellért. E házasságkötés egyik tanúja Kövesdi István volt. Gyermekükre nem találtam adatot.

Kövesdi István Kövesdi Mihály és Hári Katalin fia volt, 1771-ben a lélek összeírásakor 6 évesként jegyezték fel. Több további házasságnak is tanúja volt, így 1794. I. 12-én a 38 éves mesztegyői nemes özvegy Hári Ferenc (aki édesanyja révén rokona volt), és a szintén mesztegyői 25 éves Szabó Rosina esküvőjén; valamint 1799. II. 3-án a mesztegyői 24 éves Szabó Ferenc és a szintén mesztegyői 26 éves özvegy Szluha Marianna esküvőjén. E közrendű Kövesdi Istvánnak is volt családja, jóllehet nem Mesztegyőn kötött házasságot, de itt élt, vagy egy idő elteltével ide költözött, mivel adatolható, hogy Mesztegyőn temette el 1794. IV. 6-án hat napos Julianna lányát, 1798. XII. 10-én öt napos Katalin lányát, 1801. III. 26-án öt hónapos Anna lányát, majd 1805. IV. 26-án féléves János fiát.

1800. II. 24-én a 22 éves mesztegyői Kövesdi László – aki szintén egyaránt lehetett Kövesdi Mihály vagy Kövesdi Ferenc fia – feleségül vette a 15 éves mesztegyői Nyakas Annát. Az ő gyermekük volt az 1802. VIII. 31-én, tíz napos korában elhunyt Anna.

1806. I. 25-én a 20 éves mesztegyői közrendű Kövesdi Márton – aki Kövesdi Ferenc fia lehetett, és így feltételezhető unokatestvére Kövesdi Anna volt – feleségül vette a 14 éves mesztegyői közrendű Kiss Juliannát, akivel rokonságban lehettek Kövesdi Anna és Kiss János 1779. évi házasságkötése révén. Az egyik tanújuk nekik is Kövesdi István volt.

1806. II. 2-án a 16 éves mesztegyői közrendű Kövesdi Erzsébetet – aki szintén Kövesdi Ferenc lánya lehetett – feleségül vette a 19 éves mesztegyői Varga József cipész („coturnarius”). A házasság egyik tanúja a valószínűleg Kövesdi rokon Kiss János volt.

A Halotti anyakönyv révén ismeretes még a 20 éves korában meghalt Kövesdi Erzsébet (szülei nevét nem ismerjük), akit 1784. II. 9-én temettek. Ő talán Kövesdi Mihály és Kövesdi Ferenc jelenleg ismeretlen származási helyéről költözött valamikor a már megtelepedett rokonaihoz Mesztegyőre.

Adatolható még egy másik Kövesdi Mihály – egyaránt lehetett Kövesdi Mihály vagy Kövesdi Ferenc fia –, aki nem Mesztegyőn kötött házasságot, de idővel ide költözött családjával, és 1786. III. 25-én itt temette el 10 napos Mihály fiát.

A fenti korlátozott családrekonstrukció bizonyosága szerint a 18. század második felétől az ismeretlen helyről ide költözött és megtelepedett Kövesdi Mihály és Kövesdi Ferenc népes családja révén több egymással rokon mesztegyői Kövesdi család, így Kövesdi Antal, Kövesdi István, Kövesdi László, Kövesdi Márton és ifjabb Kövesdi Mihály családja élt. Ugyanakkor az 1805–1806 előtti további leszármazásukat, és rokonságuk

a leírtaknál pontosabb meghatározását lehetetlenné teszi a Keresztelési anyakönyv hiánya.

1. Függelék

A „Status animarum” (Canonica visitatio) 1748, 1757, 1771. évi névanyaga összevetésekkel

- = ismétlődés 1748-hoz képest
- = ismétlődés 1757-hez képest

fett aláhúzva = 1715. évi országos összeírásban szereplő családnév

1748 (42 házban; 50 családnév)	1757 (46 házban; 117 családnév)	1771 (59 házban; 104 családnév)
Bácsi	•	•
Balog (Balogh)	•	•
Balosai (Balossa, Balosa, Baláss)	•	•
Barotányi		
Berényi		
Bertók	•	•
<u>Bodis (Boldis)</u>	•	•
<u>Bogyó</u>	•	•
Cikós (Csikós)	•	
Cseh (Cse, Cseszko)	•	•
Csordás	•	•
Dernyei		
Gál		
<u>Gései (Geseij, Gecseh, Gesei, Geszei)</u>	•	•
Gopori		
Gros [Nagy? vö. Nagy]		
Horváth (Horvát)	•	•
Ihárosi		
Jó		
Kanisai		
Kapács		
Kaszás		
Koska		

Kovács	•	•
Ladi	•	
László		
Magyar		
Major		
Mátay		
Mészáros	•	
Molnár	•	
<u>Nyakas</u>	•	•
Pálfí		
Rumi	•	•
Segesdi		
Soós (Szalcz)	•	
Svanczer (Svaiczzer)		•
Szabó	•	•
Szilágyi		
Szőke	•	•
Szunyog	•	•
Takács	•	•
<u>Thót (Toth, Tót, Tott)</u>	•	•
<u>Török</u>	•	•
Vadas		
Vajda		
Varga	•	•
Végh		
Vida	•	
Vörös	•	•
	Andor	
	Balaton	••
	Bálint	
	Baráth	
	Barkás	
	Benyó	

	Birovzski	
	Boda	••
	Bolhács [Volha?], (Volha)	
	Borsodi	
	Borsos	••
	Busáki	
	Csendes	
	Cséplő	
	Csizmazia	
	Csombárdi	
	Csoport	
	Dobronyi	
	Dombi	
	Fazokas (Fazekas)	••
	Fehér	••
	Fekete	
	Foki	
	Frisko	
	Fülöp	
	Gállos	
	Gáspár	
	Gerencsér	••
	Gondos	
	Gönyös (Gönyös, Gányás)	••
	Gulyás	
	Harangozó	
	Hári	••
	Haymási (Hayma)	••
	Hegedős	••
	Holló (Hollósi)	••
	Iván	
	Jeniszky	
	Juhász	••

	Kanász	
	Kecskeméti	
	Kecskés	••
	Keresi	
	Kiss	••
	Kocsis	••
	Kósi	
	Kű	
	Lakatos	
	Laki	
	Landi	••
	Légy	
	Lelkes (Lölkös)	••
	Lengyel	
	Lótzsi	
	Majna	
	Mejner	
	Milkovics	
	Miskó	
	Mocskos	
	Mód	
	Nagy	••
	Némethi (Németh)	••
	Novák	
	Pap	
	Pintér	
	Rátz	
	Róka	
	Rosta	
	Sándor	
	Sárasi [Kárászy]	
	Sebestény	
	Somogyi	
	Sopronyi	

	Sütő	
	Szalai	
	Székeli	
	Szekeres	••
	Szentesi	
	Szombathelyi	
	Tántzos	
	Tolvaj	
	Torma	
	Tyukász (Tikos)	••
	Újlaki	
	Vajas	
	Vermesi	
	Witalis	
	Vidi	
	Závodi	
	Zsitvai	••
		Babócsai
		Baller
		Barbély
		Barta
		Bézi
		Bognár
		Bödör
		Böröczi
		Csete
		Darás
		Dráskovics
		Farkas
		Fellai
		Francsics
		Füredi
		Gába
		Gerlu

	Giber
	Godfrid
	Göncz
	Gyarabek [Jara- bek?]
	Györgyij
	Hajdú
	Hársházi
	Hebermajer
	Hefemér
	Ivók
	Jager
	Janó [Jóna?]
	Jing
	Jobági
	Kain
	Kám
	Károlyi
	Kelemen
	Kenesei
	Koleszár
	Kossik
	Kövesdi
	Kretin
	Kürti
	Madarász
	Magovics
	Major
	Makkós
	Moyses
	Olasz
	Pán
	Pankasz
	Répas
	Sallai

		Samu
		Simonyi
		Sipos
		Szarándok
		Szijárto
		Szili
		Turno
		Tyro
		Werner
az 1715. évi országos összeírásban szerepel még: Balint, Sohonnai 50 családnév; nem ismétlődik 23	90 új családnév; összesen 117 családnév	60 új családnév; összesen 104 családnév
(a nők családi neve gyakran hiányzik)	ismétlődik 27 csak 1771-ben ismétlődik 1 (a nők családi neve gyakran hiányzik)	ismétlődik összesen 44; ebből új ismétlődés 22 (a nők családi neve gyakran hiányzik)

2. Függelék

A Status animarum (Canonica visitatio) 1748. évi családnévanyagának összevetése a házassági és a halotti anyakönyv 1751/1752–1757 közötti anyagával

• = ismétlődés 1748-hoz képest

Canonica visitatio 1748	Házassági a.könyv 1751–1757//Halotti a.könyv 1752–1757
Bácsi	•
Balog	
Balosai (Balossa)	
Barotányi	
Berényi	
Bertók	
Bodis (Boldis)	•
Bogyó	• •
Cikós (Csikós)	•
Cseh (Cse, Cseszko)	
Csordás	•

Dernyei	
Gál	
Gései (Geseij, Gecseh, Gesei)	•
Gopori	
Gros (Nagy)	
Horváth (Horvát)	• •
Ihárosi	
Jó	•
Kanisai	
Kapács	
Kaszás	•
Koska	• •
Kovács	•
Ladi	
László	
Magyar	
Major	•
Mátay	
Mészáros	
Molnár	•
Nyakas	• •
Pálfi	
Rumi	• •
Segesdi	
Soós (Szalcz)	
Svanczer (Svaiczer)	
Szabó	• •
Szilágyi	
Szóke	
Szunyog	•
Takács	• •
Thót (Tótt)	•
Török	•
Vadas	

Vajda		
Varga	•	
Végh		
Vida		
Vörös	•	
	Baicz	
	Balaton	
	Bálint	
	Birkás	
	Birta	
	Boda	•
	Borbás	
	Borsos	
	Bruncsics	
	Buzaky	
	Draskovics	
	Fehér	•
	Fejér	•
	Fekete	
	Fierer (Firer)	•
	Francsics	
	Griber	
	Hajas	
	Hári	•
	Huszár	
	Ispan	
	Kanyar	•
	Kecskés	
	Keressi	
	Kiss	•
	Kummer	
	Lakatos	
	Löczi	
	Molnár	•

	Nagy
	Németh
	Nisch
	Petermen
	Rajnis
	Riemer
	Sárdy
	Sávigy
	Srancz
	Szentmártonyi
	Tomsics
	Tótt
	Vácz
	Varga
Összesen 50 név	Összesen 56 név // Borbély Böröczi Csizmazia Csuti Czenki Czimboliás Dobra Farkas Fülep (Fülöp) Gesző Gulás Handli Kercsem Landi Lőrincz Menyhárd Mók Morácz Pintér Pödör Sánta Tirerin Válog Vámosy Volha

	Új nevek: 43 Ismétlődik (1748-hoz): 13 név (1748-hoz képest): 16	Összesen: 49 Ismétlődik Új nevek: 33 Új nevek összesen az anyakönyvekből (1748-hoz képest): 68 név
--	--	---

3. Függelék

A Házassági és a Halotti anyakönyv direkt migrációt rögzítő adatai

Házasság I 1751–1771	Halálozás I 1753–1771	Házasság II 1772–1806	Halálozás II 1772–1805	Összesen I II	
Atád 1				1	
Belek 1				1	
Berki 1				1	
	Bize 1			1	
Boronka 1				1	
Böhönye 2	Böhönye 2			2+2	
Bukógát 2		Bukógát 1	Bukógát 1	2	1+1
Buzsák 2				2	
Bükkös 1	Bükkös 2	Bükkös 1	Bükkös 3	1+2	1+3
	Büli 1			1	
	Cseres 2			2	
Csömend 1				1	
Dávod 1	Dávod 1	Dávod 4	Dávod 2	1+1	4+2
		Drávafok 1		1	
		Fajsz 2	Fajsz 1	2+1	
	Fehértó 4			1	
		Fejéregyház 2		2	
			Fekete/mola 2	2	
Feketeberek 1		Feketeberek 1		1	1
			Félegyháza 1	1	
Felsősesgd 1		Felsősesgd 1		1	1
Gadány 8		Gadány 10	Gadány 1	8	10+1
Gomba 1				1	

		Henész 1		1
Hidas 1	Hidas 1		Hidas 1	1+1 1
Jánosháza 1				
		Kak 3	Kak 1	3+1
		Kaposvár 2		2
Kelevíz 4	Kelevíz 3	Kelevíz 20	Kelevíz 1	4+3 20+1
		Kéthely 4		4
		Kisgomba 1		1
	Kisgyóta 1			1
Komárom 1				1
Kovácsi 2	Kovácsi 1	Kovácsi 2	Kovácsi/P. Kovácsi 1	2+1 2+1
		Kozma 1		1
		Kőröshegy 1		1
		Kutas 1		1
		Lak 2		2
Marcali 5		Marcali 14		5 14
		Martony 1		1
Nagybajom/ Bajom 6		Nagybajom/ Bajom 3		6 3
		Nagygomba 1		1
	Nagytapolcsány 1			1
Nikla 1		Nikla 3		1 3
Osztopán 1				1
		Öregbize 1		1
Pamuk 1		Pamuk 1		1 1
Sámson 1		Sámson 1	Sámson 1	1 1+1
Sárd 1		Sárd 1		1 1
		Sári 2		2
		Sármellék 1		1
		Simongát 1		1
		Simonyi 1		1
		Somogyjád 1		1

		Somogyvár 1		1
			Soponya/ mola 1	1
		Sümeg 1		1
		Szakácsi 6	Szakácsi 1	6+1
Szentpál 2				2
Szenyér 2		Szenyér 5		2 5
		Sziget 1		1
Szócsény 1				1
Tapsony 3		Tapsony 8		3 8
		Táska 1		1
			Toponár 1	1
		Újfalu 1		1
		Vámos 1		1
		Varászló 1		1
		Vid 1		1
		ex comitatus Nitriensis 1	ex comitatus Nitriensis 1	1+1
			ex Austria/ austriacus 3	3
			ex Bohemia circulo Ta- bor 1	1
			ex Bohemia loco Neu- haus 1	1
			ex Bohemia/ bohemus 2	2
			carniolus 1	1
ex Croatia/ Horvátor- szág 1		ex Croatia/ Horvátország 1		1 1

			Luxemburg possessio Vres 1	1
			ex Moravia 2	2
	ex novis incolis/adve- nae 3		ex novis incolis/adve- nae 1	3 1
			vagus 5	5